

La Progresanto

REDACTIE-
COMITÉ

G. P. DE BRUIN
G. J. DEGENKAMP
W. F. KRUIT

**STUDIEBLAD VAN DE BOND
VAN ARBEIDERS-ESPERANTISTEN**
IN HET GEBIED VAN DE NEDERLANDSE TAAL
f 1.75 per jaar; f 1.25 voor leden van F.L.E.
Post giro 331133

H. KUYT
JAC. LEM JR.
H. VAN LIER
J. VAN SCHEEPEN
H. VELTHOVE

REDACTIE EN ADM.: G. J. DEGENKAMP, ROELANTSTRAAT 4, AMSTERDAM-W.

„LA PROGRESANTO VOOR ALLEN!”

Al dikwijls is betoogd, dat Esperanto zo gemakkelijk is, vergeleken bij andere talen, zodat het na betrekkelijk korte studietijd voor dagelijks gebruik is te benutten. Maar even vaak is verzekerd, dat het niet bij een elementaire studie behoefte te blijven, doch dat Esperanto stof genoeg biedt voor diepere studie. En in de praktijk blijft ook wel, dat de meesten onzer in meerdere of mindere mate belang gaan stellen in taalkundige details, literaire beschouwingen e.d. Onze consensatie- en studie-avonden, kerncursussen, discussies in de Esperanto-pers, maar vooral onze examens zijn daarvan het bewijs.

De taak van „La Progresanto” is die belangstellenden met raad, onderricht en voorlichtingen van dienst te zijn, en de meergevorderden onder hen een dieper inzicht in taalvraagstukken te geven. Ook de ervaren esperantisten staat L.P. ten dienste. Onze behandeling van onderwerpen, waaromtrent verschil van mening bestaat, biedt hun zelfs gelegenheid tot discussies.

Zo hebben wij in de loop der jaren een min of meer vaste kring van lezers en studerende om ons heen verzameld. Verscheidene onzer afdelingen spannen zich in om ons blad een zo ruim mogelijke bekendheid te geven, en sommige hebben het zelfs collectief voor hun leden geabonneerd. Voor die daadwerkelijke steun onze oprechte dank!

Maar ook weten wij, dat in enkele kringen L.P. nog vrijwel een onbekende is. Hoe komt dat? Indien ons blad niet aan bepaalde eisen voldoet, dan stelle men ons daarvan in kennis, zodat wij daarmee rekening kunnen houden met het opmaken van ons jaarprogramma. Of zijn er andere oorzaken? Vreemd is het, dat b.v. in eenzelfde stad de ene afdeling een collectief abonnement heeft voor bijna al haar leden, terwijl in een andere afdeling L.P. bijna niet gelezen wordt. Wij zijn er daarom zeker van, dat, als elk afdelingsbestuur zich de moeite wil getroosten aan ons blad meer bekendheid te geven, het aantal lezers ook in die bepaalde kringen sterk zal toenemen. Wij doen daarom een dringend beroep op de afdelingsbesturen, in hun activiteit voor L.P. niet achter te blijven. Niet alleen zullen dan de eigen leden hun voordeel met ons blad kunnen doen, maar ook de overig abonné's zijn daarmee gebaat, omdat een groter kring van lezers het voortbestaan van L.P. waarborgt.

Wij herhalen: geeft ons in ruime mate uw steun. Maar ook: hebt ge bepaalde wensen omtrent de inhoud van L.P., laat het ons weten!

Ter kennisneming zenden wij dit nummer aan alle afdelingsbesturen met het vriendelijke verzoek abonné's te werven. Wij zijn gaarne bereid aan afdelingen en opgegeven adressen proefexemplaren te zenden.

LA FESTOTAGOJ ALPROKSIMIĜAS

kaj per tio konvena okazo por donaci libron. Riĉan elekton prezentas la katalogo de nia Libroservo, senpage ricevebla.

Libroservo, Roelantstraat 4, Amsterdam-W.

POR KOMENCANTOJ

H. Kuijt.

Vertalingen zende men voor de 10de van de volgende maand aan het red.-adres Roelantstraat 4, Amsterdam-W.

OVERGANKELIJKE EN ONOVERGANKELIJKE WERKWOORDEN. (V)

Het achtervoegsel *ind* heeft de betekenis van: wat waard is te worden... (gehoord, gelezen gezien, geprezen en voorts alle overgankelijke werkwoorden). In Esperanto zegt men: *leginda, vidinda, laŭdinda*, enz. *Ind* zegt dus: dat het waard is om iets te horen — *aŭdi ion*, iets te lezen — *legi ion*, iets te zien — *vidi ion*, iemand of iets te prijzen — *laŭdi iun aŭ ion*. Het woordje *ion* (*iun*) is een rechtstreekse bepaling waar de handeling op overgaat. Evenals het achtervoegsel *ebi*, kan ook *ind* slecht aan overgankelijke werkwoorden gevoegd worden, bijv.: *Tiu parolado estas aŭdinda* = Die redevoering is waard om gehoord te worden. *Tiu pentraĵo estas vidinda* = Dat schilderij is waard om gezien te worden (of: bezienswaardig). *Tiu libro estas aĉetinda* = Dat boek is waard om gekocht te worden. *La konduto de via filo estas mallaŭdinda*. = Het gedrag van Uw zoon is waard om afgekeurd te worden (afkeurenswaardig). Van deze onderwerpen (*tiu pentraĵo, tiu libro, la konduto* enz.) wordt dus gezegd, dat zij waard zijn de handeling (resp.: *vidi, aĉeti, mallaŭdi*) te ondergaan, dus zij moeten de handeling dan ook *kunnen* ondergaan, bijv.: *Mi vidis tiun pentraĵon. Aĉetu tiun libron! Mi mallaŭdas la konduton de via filo*. Dat bij het vertalen de uitgang „waardig” in het Nederlands geen richtlijn mag zijn voor het gebruik van *ind*, zegt ons het woord „zeewaardig”, wat men vertale met *martaŭga* of soms eenvoudig *solida, fortika*, e.d.

Soms ontmoet men het achtervoegsel *end*; dit betekent: wat moet worden... (geschreven, gezegd, gedaan en voorts alle overgankelijke werkwoorden). Dit achtervoegsel is echter niet officieel. Ook dit kan slechts voorkomen bij overgankelijke werkwoorden, bijv.: *La letero estas skribenda* = De brief moet geschreven worden. *Tio estas direnda* = Dat moet gezegd worden. *Tiu laboro estas farenda* = Dat werk moet gedaan worden.

Ter vertaling. Opgave 11.

De voorstelling in het theater is prijzenswaardig. Hij is een onbetrouwbaar man. Het meisje draagt een belachelijk klein hoedje. Jan bracht zijn vakantie door in een schilderachtige omgeving. Het is jammer, dat vele mensen nog geen Espe-

ranto spreken. Het is aanbevelenswaardig, om alle dagen te studeren. Het is wenselijk, om zeer veel te lezen. Tijdens mijn reis zag ik vele bezienswaardigheden. De conversatieavonden zijn het bezoeken waard.

Vertaling van opgave 9.

Cu vi jam pendigis 1) vian surtuton, Johano? Jes, patro, ĝi jam pendas en la koridoro. Pro 2) la ventego la ŝipo perdis 3); la tuta ŝipano 4) dronis. Knaboj, ne iru tro malproksimen en la maro 5), por ke vi ne dronu! La viro dronigis la muson en sitelo kun 6) akvo. Pro timo 7) li bruligis ĉiujn paperojn. Post kelkaj minutoj la tuta domo brulis. Pura akvo bolas je temperato de cent gradoj. La kuiristo kuiris 8) la terpomojn en la granda kaldrono. Ne boligu 9) akvon en tiu malnova potu 10).

1) Niet: *pendis*; *pendi* is onovergankelijk en moet overgankelijk gemaakt worden met *igi*. Zie het onovergankelijk gebruik van *pendi* in de tweede zin. 2) Ook: *sekve de*; dan is echter de betekenis niet, dat het schip in de storm verging, maar na de storm door opgelopen averij. 3) Niet: *subakvigis*; d.i. onder water raken, wat vaak voorkomt bij een woelige zee, daardoor vergaat een schip nog niet. 4) Niet: *ŝipuloj*; *ul* komt achter bijvoegl. naamwoorden, bijv.: *riĉulo, maljunulo, bonulo* enz., soms achter een zelfst. naamw., bijv.: *krimulo*; hier wordt echter de zelfstandigheid als hoedanigheid voorgesteld, bijv.: *krima homo*. Met *ŝipo* is dit niet mogelijk. Minder gebruikelijk is: *ŝipantoj*; *ŝipi* komt zelden voor als werkwoord. 5) Niet: *malproksime en la maron*; wel kan men zeggen: *ili iris rapide en la maron*; de betekenis van de te vertalen zin is: als men reeds in zee is, moet men niet te ver (doel der richting) gaan. 6) Niet: *da*; vergelijk: *sitelo* (maat) *da akvo* — een emmer water, *sitelo kun* (geheel of gedeeltelijk gevuld met water) *akvo*. 7) Niet: *ektimo*; d.i. van schrik. 8) Niet: *boligis*; hier wordt bedoeld het bereiden van aardappelen. Een zin als: *La akvo de (por) la terpomoj (ovoĵ) jam bolas* kan wel eens voorkomen. Niet: *kuirigis*; *kuiri* is overgankelijk. 9) Niet: *bolu*; *boli* is onovergankelijk en moet dus overgankelijk gemaakt worden met *igi*. 10) Ook: *kaserolo* = steelpan, *kaldrono* = ketel. Niet: *pato* = koekepan.

Beoordeling: A.B. 9, C.v.S. te R. 9, P. W.W. te G. 7, G.A. te R. 8, L.H.P. te R. 9, Stelano 6, Astor 9, C.v.B. te M. 8, E.R.M. te S. 7, W.M. te A. 9, K.v.B. te G. 5.

DE KOMENCANTO AL PROGRESANTO

J. Lem.

Opgave 12. Vertaal in Esperanto:

EEN BEZOEK AAN DE AMSTERDAMSE DIERENTUIN (vervolg).

Over de hagedissen zou ik nog veel kunnen vertellen, doch om ruimte te sparen, vestig ik slechts uw aandacht (*atentigas vin*) op de grote waranen (*varanoj*), de mooie leguanen (*igvanoj*) en de kameleons (*kameleonoj*), wier huidskleur naar omstandigheden verandert. Grote en kleine schildpadden en verschillende soorten kikvorsen, padden en andere amfibieën zijn de moeite van een aandachtige beschouwing waard. Maar wij moeten onze wandeling voortzetten. Wij verlaten dus het reptielenhuis en gaan naar de verblijfplaats der roofdieren. Prachtig en indrukwekkend zijn de leeuwen, tijgers, panters, poema's (*pumoj*). Deze reusachtige katten leven van de jacht. Hun hele lichaamsbouw is op dat doen gespecialiseerd (*specialigis*). Hoewel zwaar en sterk, lopen en springen zij bijna onhoorbaar. Alleen de tenen raken de grond en onder die tenen bevinden zich eeltkussens (*kalaj kusenoj*). Bij het lopen worden de klauwen opgetrokken door speciale pezen. Hetzelfde kunt ge bij uw huiskat constateren. De gezichts-, gehoor- en reukvermogens zijn sterk ontwikkeld (*estas ege evoluintaj*). Leeuwen en tijgers vallen zelfs grote en sterke dieren, zoals buffels en olifanten aan, die zij met één slag ter aarde vellen (*teren faligas*). Toch zijn zij niet, zoals velen menen, valse (*perfidaj*) wreedaards, die met sadistische (*sadisma*) wellust zich verlustigen in (*ĝui*) de doodsstrijd hunner slachtoffers. Zij jagen en doden volgens natuurlijke aandrift om zich datgene te verschaffen (*havigi al si*), wat zij nodig hebben om te leven. Handelen wij, mensen, anders? In de dierentuinen boezemen de dagelijks voorbijgaande mensen hun geen belangstelling meer in (belangstelling inboezemen = *interesi*); zij zijn aan de aanwezigheid van mensen gewend geraakt. Maar dagelijks ontwaakt in hen het jachtinstinct, als zij een toevallig voorbijgaand paard, een hond, een kat of iets dergelijks ontwaren (*ekvidi*). Nieuwsgierigheid wordt spoedig gevolgd door jachtlust (*Scivolecon baldaŭ sekvas ĉasinklino*). Sluipend (*ŝtelire*) schuiven zij zich voorwaarts om plotseling tegen het traliewerk (*kradaro*) op te springen. Zij komen pas tot bedaren (*kvietigas*), als het voorwerp hunner opwind (*ekscitiĝo*) verdwenen is. (Vert.:

Zij komen niet tot bedaren, alvorens...). Maar zie ook (eens), hoe teder (*amoplene*) zij hun jongen verzorgen (*varti*). Dat zij ook ten opzichte van (*rilate al*) mensen, die zij kennen, vriendschappelijke gevoelens kunnen koesteren (*havi*), heb ik reeds eerder verteld. In de natuur vervullen de roofdieren de nuttige rol van gezondheidsdienst (*sanitara servo*), aangezien zwakke en zieke dieren het gemakkelijkst ten prooi vallen (*viktimitigas*), zodat slechts gezonde en sterke exemplaren de gelegenheid hebben zich te kunnen voortplanten (*generadi*).
(Wordt vervolgd).

Vertaling van opgave 11.

VIZITO AL LA AMSTERDAMA ZOOLOGIA ĜARDENO (daŭrigo).

Pitonoj, boaoj kaj aliaj serpentoj senmove kuŝas aŭ malrapide rampas post la fenestraj vitraĵoj de siaj restadejoj. Oni preskaŭ ne povas imagi, ke tiuj malviglaj estaĵoj povas esti tiom danĝeregaj. Serpentoj havas nemoveblajn palpebrojn, pro kio ili ne povas fermi la okulojn. Tiuj rondaj, fiksigardantaj okuloj donas al la plata, relative malgranda kapo fantoman aspekton. Estas apenaŭ kredeble, ke granda serpento povas engluti kokon, kuniklon, kapridon aŭ ion tian. Ĉar la kaptajo ne estas maĉata, sed englutata kune kun haroj aŭ plumoj kaj ĉio. La akraj, pintaj, posten (malantaŭen) direktigitaj dentoj ebligas, ke la kaptajo povas engliti, sed malebligas al la kapita besto sin retiri. La fendigitaj lipoj kaj la per elastaj tendenoj interligitaj makzeloj ebligas al la serpento ege vastigi la buŝspacon. Ankaŭ la ezofago estas tre elasta. Kun skuetoj la viktimo iom post iom englitas. Se la kaptajo estas iom dika, povas okazi, ke tiu procedo daŭras eĉ kelkajn horojn. Sed, vi eble demandas, ĉu la serpento intertempe ne sufokiĝas? Ne, osta ringo malebligas la fermemadon de la traĥeo, kiu dum la englutado de la kaptajo pendas kiel tubo el la buŝo de la serpento. Pri (rilate al) serpentoj ekzistas multe da miskompreno. Kelkaj homoj opinias, ke la fendiginta lango, kiun la serpento ĉiufoje tre rapide elŝovas kaj retiras, estas pikilo. Serpento ne havas pikilon. Per la lango ĝi palpas. Ne ĉiuj serpentoj estas venenaj, kiel multaj opinias. Nur malmultaj specoj posedas venendentojn. En tia dento troviĝas tubeto, kiukomunikiĝas kun venenglando. Pro la premo de la mordo guto da veneno fluas el la tubeto tra la dento en la vundon. Serpenta

POR PROGRESANTOJ

J. van Scheepen.

Vertalingen zende men voor de 10de van de volgende maand aan het red.-adres Roelantstraat 4, Amsterdam-W.

Opgave 14: vertaal in Esperanto:

Officier Tolstoj, een geestig en opgewekt prater, bezat een sterk ontwikkeld mimisch talent. Op zekere dag stond hij met een paar vrienden in een zaal van het paleis te wachten om toegelaten te worden tot de keizerlijke vertrekken. Om de tijd te doden gaf Tolstoj een gratis vertoning, waarbij hij de tsaar zo „natuurgetrouw” nabootste, dat de toeschouwers schaterden. Eensklaps verstomde het gelach echter en toen Tolstoj omkeek, zag hij, dat de tsaar zich bij het groepje had gevoegd. Hij keek de jonge officier streng aan en baste: „Ga door!”

Met een buitengewone tegenwoordigheid van geest vertrok Tolstoj zijn gezicht weer, bootste het handgebaar van de tsaar na en zei: „Tolstoj, je hebt mij nageaapt en je verdiende eigenlijk een zware straf. Maar omdat je zo jong bent, zal ik je brutaliteit door de vingers zien!” De keizer lachte hartelijk om zoveel handigheid en vergaf de jongeman van harte. (Hbl.)

Vertaling van opgave 11.

Kio estas la kaŭzo 1), ke lamulo 2) ne indignigas 3) nin, sed 4) lama spirito 5) tamen 6) nin indignigas 7)? Ĉar 8) lamulo agnoskas 9), ke ni iras 10) rektokorpe 11), sed lama spirito diras, ke estas ni, kiuj lamas 12). Se estus alie 13), ni kompatu lin 14) kaj ne koleriĝus pri 15) tio.

Kial ni ne koleriĝas 16), kiam 17) oni diras, ke ni suferas 18) kapdoloron kaj kial ni koleriĝas 19), kiam oni asertas, ke ni malbone rezonas aŭ malbone elektas?

La kaŭzo de tio estas, ke ni tre bone 20) scias, ke ni ne lamas kaj ke ni ne suferas kapdoloron; sed ni estas multe mal-

veneno estas tre danĝera, ofte eĉ mortiga. Se oni estas mordita de venena serpento, senprokrasta kuracista (medicinista) helpo estas urĝe dezirata. La nura venena serpento troviĝanta en Nederlando, estas la vipero.

Korekto: Vertaal in Esperanto, opgave 10, paĝo 68a, dua kolono, 3a linio de supre: *wachtende* d.e. *vechtende*.

Beoordeling: L.H.P. en R. 8; P.M.W. en G. 7; C.v.E. en R. 7; J.R. en A. 8; G.A. en R. 7; J.M.T. en D. 8.

pli certaj pri tio, ĉu 21) ni elektas la veron 22), tial 23) ni konfuziĝas 24), rimarkante 25), ke aliulo juĝas alie kaj precipe kiam 26) mil aliaj primokas nian elekton. Tiukaze 27) ni devos preferi nian propran opinion super tiu de multaj 28) aliaj, kaj io tia estas riska kaj malfacila. Niaj sentorganoj neniam kaŭzas 29) tian kontraŭaĵon 30) koncerne lamulon 31).

Pascal
1) Ook: *kiel okazas*. „Het” wordt niet vertaald. 2) Niet: *kriplulo; kripla* = verminkt. 3) Ook: *ŝokas, ĉagrenas*. 4) Het voegwoord tussen twee tegengestelde hoofdzinnen is „maar”. 5) Ook: *menso, spiritulo*. 6) „Wel” vertalen we niet met „jes”. Zie het artikel „Ĉu ne?” in L.P., Maart 1948. 7) Ook: *kaŭzas* (beter dan „faras”) *tion*. 8) Ook: *tial ke*. 9) Ook: *rekonas, konfesas*. 10) Niet: *kuras*. „Gaan” is hier in algemene betekenis gebezigd. 11) Ook: *rekte, normale*. 12) Niet: *saltas*. Ook: *lamidas*. 13) Of: *se tio estus alia*. 14) Ook: *havus kompaton kun li*. 15) Ook: *antaŭ, pro*. 16) Ook: *fariĝas koleraj* 17) Ook: *se*. 18) Ook: *havas*. 19) Zie noot 4) 20) Ook: *bonege, tute certe*. 21) Beter dan „ke”, omdat „ĉu” de twijfel uitdrukt. 22) Ook: *la veran, la ĝuston*. 23) Ook: *tial ke*. 24) Het is beter „konfuziĝas” direct achter het onderwerp te plaatsjen, omdat de zin anders veel aan duidelijkheid verliest. 25) Ook: *kiam ni rimarkas*. 26) Ook: *se*. 27) Ook: *tiam*. 28) Niet: *tion*. 29) Ook: *liveras*. 30) Liever niet: *kontraŭdiron*, omdat er geen sprake is van „diron”. 31) „Koncerne” is een bijwoord en beïnvloedt dus de naamval niet.

Beoordeling: J.R. te A. 8; J.T. te D. 8; A.L. te G. 9; Astor 6; L.P. te R. 5.

MANIERO — GRADO — KVANTO

„Mi kredas, ke vi prezentis la demandon *-iom -iel* tute admirinde, kaj ĝuste, kaj klare. En mia nova „Step by Step” (eldonado sepa, baldaŭ aperonta) mi diris ion similan. Maniero: *-iel*; kvanto: *-iom*; grado: kelkaj diras *-iom* (pli logike), pli multaj diras *-iel*; oni elektu laŭvole. Jen okazo, ĉe kiu la uzado povas grade ŝanĝiĝi, se la esperantistaro mem sentas la *-iom*-formojn pli logikaj.

Mi kredas vian artikolon modelo de artikolo racia, modera kaj konvinka.” La ĉi supran opiniesprimon ni citis el letero de s-ro M. C. Butler, la redaktoro de „The British Esperantist”. Kompreneble ni pretas publikigi ankaŭ opiniojn kontraŭajn pri tiu ĉi temo.

Red.

DE EXAMEN-VAKKEN

5. MONDELING: LEZEN EN VERTALEN.

De vorige maal eindigden wij met de vraag: weet U, dat er een prachtwerkje bestaat...? Nu beginnen wij met zo'n vraag. Maar thans betreft het *Esperanta Krestomatio*. Het geldt nu evenwel geen werkje, dat wij alleen maar aanbevelen; ditmaal is het een boekje, welks bestudering door het Examen-Comité verplicht is gesteld. Het is haast niet te geloven, dat verscheidene kandidaten dit boekje toch maar niet bestudeerd hebben of er slechts een enkel stukje in hebben gelezen. Is het dan te verwonderen, als zij onvoldoende voor lezen krijgen?

De raad die wij hier kunnen geven is: lees dit boekje met grote zorgvuldigheid door, maar laat het niet bij lezen alleen! Als de gelegenheid er is, lees dan een stukje hardop en vertaalt het dan eveneens hardop. Zijn er onder uw huisgenoten esperantisten of medestuderenden, dan kunnen die U behulpzaam zijn of ge kunt elkaar helpen door moeilijkheden te bespreken, uitspraak te corrigeren, onbekende woorden te verklaren enz. Zijt ge alleen op Uzelf aangewezen, dan noteert U alles wat een verklaring eist, en onderwerpt dat aan het oordeel van uw cursusleider of een andere ervaren esperantist. Vergeet ook niet, dat de redactie van L.P. steeds bereis is uw moeilijkheden voor U op te

lossen. Een ingesloten postzegel verzekert U zelfs van persoonlijk antwoord. Wat kunnen wij U nog meer aanraden om U voor dit vak te bekwamen? Eigenlijk niets meer. Met „zorgvuldig lezen” en even „zorgvuldig vertalen” is reeds alles gezegd. Men bedenke echter, dat men onder „zorgvuldig lezen” verstaat: alle woorden begrijpen, het zinsverband volkomen vatten om tenslotte in staat te zijn het gelezene met eigen woorden, hoewel natuurlijk minder „in stijl” weer te geven. Het spreekt dan vanzelf, dat U bij dit lezen steeds een woordenboekje bij de hand moet hebben, benevens het leerboek om eventueel niet goed begrepen grammaticale vormen even na te kunnen slaan. Noteert van tijd tot tijd een en ander: nog niet geleerde woorden, uitdrukkingen die voor U nog vreemd zijn, en verder alles wat U het noteren waard lijkt. Hierbij moet U bedenken, dat het noteren van nog niet geleerde woorden e.d. op zichzelf al leren is. Een nieuw woord onthoudt men gemakkelijker als het genoteerd wordt, niet alleen om het eventueel nog eens na te zien, maar het noteren zelf draagt er al toe bij het nieuwe woord in uw geheugen te prenten.

En om het vooral niet te vergeten: de A-candidaat moet „*Esperanta Krestomatio*” bestudeerd hebben en geen ander boekje in plaats daarvan!

MANKIPOVAJ VORTOJ

K-do J. L. Bruijn skribas al ni:

„Mi samopinias kun vi, ke oni ne sklave traduku naciismojn, sed ke oni serĉu ekvivalentojn. Tamen, en kelkaj kazoj oni bezonas sufikson aktivan kontraŭ la oni sufikso pasiva „*ebla*”. Persone mi ŝatus „*iva*”, ekz.: *la homo estas mortiva* (ne *mortema!*) = de mens is sterfelijk; *la libro estas instruiva* = het boek is onderrichtend. Mi ne timas troŝarĝon de la memoro pro la lernado de kelkaj novaj sufiksoj kiel *-end*, *-iv* k.c.”

Nia opinie k-do Bruijn pravos. Por la menciitaj ekzemploj kaj pluraj aliaj vortoj nova sufikso „*iv*” (= kio povas... -i) estus konvena solvo. Intence ni tamen ne menciis tiun neoficialan sufikson en nia artikolo, ĉar estas mirige, ke malgraŭ sia pfuvita utilo „*iv*” ne sukcesis populariĝi. Ĝis nun ĝi estas uzata nur malofte kaj precipe en sciencaj traktaĵoj. Pri eventualaj novaj sufiksoj ĝenerale: troŝarĝo de la memoro estis ofte ripe-

tita argumento kontraŭ nova sufikso, sed per nenio pruvita. Plej trafa kontraŭargumento estus, se tia novaĵo ne estas klare difinebla kaj pro tio kaŭzas konfuziĝon kun parencaj sufiksoj, kiel ekz. en Ido. Koncerne „*iv*” tiu danĝero ne ekzistas. Red.

Dem.: Ĉu ne estas malkonsilinde uzi la vorton „*tio*” aŭ „*tion*” en frazoj kia „sed mi ne kredas, ke li kondamnis tion, ke ĉiu lando estas la ekskluziva propraĵo de tiu gento, ...?”

Resp.: Gramatike malkorekta *tio* ne estas, sed per nenio motivebla troŝarĝo de la stilo. En la menciita frazo „ke ĉiu lando estas...” estas objekta propozicio, kaj estus superflue uzi apartan objekton per „*tion*”. Se tiaj formoj oftas, ili faras la stilon peza. Supozeble ĝi estas hungarismo, ĉar precipe en nebonaj hungaraj tradukoj „*tio*, ke” kaj „*tion*, ke” ĝene ripetiga.

DE WERKWOORDEN

6. *Werkwoorden die tweërlei voorwerpen kunnen hebben.*

Strikt logisch zou het zijn, als de betekenissen van elk werkwoord zó nauwkeurig bepaald was, dat verwisseling van lijdend en meewerkend voorwerp niet mogelijk was. Maar te wensen ware dat niet; de taal zou daardoor wetenschappelijk wel nauwkeuriger worden, maar voor vele andere doeleinden, als literatuur, en vooral voor het dagelijkse gebruik, volkomen ongeschikt. In dit opzicht moet men dus voorzichtig zijn met het streven naar al te veel logica in het gebruik der werkwoorden.

Onder de over- en onovergankelijke werkwoorden hebben wij vroeger al geconstateerd, dat in vele gevallen de naamvals-*n* voor de vorm van het lijdend voorwerp wordt gehouden, maar dat in werkelijkheid niet is. Nemen wij b.v. het zinnetje: *mi sciîgis tion*. *Sciîgi* heet onovergankelijk (hierover valt echter nog wel wat te zeggen, maar niet op deze plaats), kan dus geen voorwerp hebben, en, waar nu toch *tion* is gebruikt, kan het niet anders, of de *n* moet op een andere wijze verklaard worden: het is de *n*, die het voorzetsel vervangt (*mi sciîgis pri tio*).

Onze leerboeken onderwijzen ook, dat het toelaatbaar is te zeggen: *mi skribas lin*; *mi diras vin*, evenals: *mi petas vin*; *mi demândas vin*. Tenminste, als 'er behalve die naamvalsvorm, *vin*, geen tweede voorwerpsvorm is gebruikt, b.v.: *mi skribas vin tion*. Dit laatste is dus niet geoorloofd. Hieruit blijkt, dat *vin* in zo'n zinnetje niet alleen een 4e naamvalsvorm is, maar ook als voorwerp beschouwd wordt. Immers, zou het een 4e naamval zijn om een andere reden dan een voorwerp gebruikt, dan mocht men wél zeggen: *mi skribas vin tion*; want men mag ook zeggen: *mi skribis vin pasintan lundon*. En het is alleen niet geoorloofd twee begrippen als voorwerpen in de 4e naamval te bezigen.

Maar nu een vraag: is *vin* in genoemd zinnetje een lijdend voorwerp? Neen, dat is het niet; het is een meewerkend voorwerp, al geven we toe, dat tussen het lijdend en het meewerkend voorwerp in Esperanto niet altijd even gemakkelijk te onderscheiden is.

Eerst zullen we vaststellen wat een meewerkend voorwerp is, en daarna een aantal werkwoorden noemen, waarna zo'n voorwerp gebruikt kan worden.

Een meewerkend voorwerp noemt de persoon, aan of ten opzichte van wie een werking wordt verricht, maar die

werking niet zelf ondergaat. In het Nederlands kan men zo'n voorwerp omschrijven met *aan*, in Esperanto met *al*. In de zin: *mi skribas al vi leteron*, is dus *vi* een meewerkend voorwerp, ook al kent Esperanto daarvoor geen afzonderlijke naamval, de datief, zoals het Nederlands die — theoretisch tenminste — wel kent.

Onderstaande werkwoorden kunnen, behalve een lijdend voorwerp, ook een meewerkend voorwerp bij zich hebben (We hebben alleen maar de meest voorkomende gekozen):

<i>admoni</i>	<i>ilustri</i>	<i>peti</i>
<i>akcenti</i>	<i>instigi</i>	<i>prediki</i>
<i>anonci</i>	<i>instrui</i>	<i>pregi</i>
<i>aserti</i>	<i>komandi</i>	<i>prezenti</i>
<i>averti</i>	<i>komuniki</i>	<i>promesi</i>
<i>cedi</i>	<i>konfesi</i>	<i>proponi</i>
<i>eviti</i>	<i>konfidi</i>	<i>rakonti</i>
<i>dediçi</i>	<i>konfirmi</i>	<i>raporti</i>
<i>deklari</i>	<i>konsili</i>	<i>rekomendi</i>
<i>demandi</i>	<i>kuraci</i>	<i>respondi</i>
<i>demonstri</i>	<i>mensogi</i>	<i>ripeti</i>
<i>deziri</i>	<i>naski</i>	<i>riproçi</i>
<i>doni</i>	<i>obei</i>	<i>sendi</i>
<i>donaci</i>	<i>ordoni</i>	<i>skribi</i>
<i>envii</i>	<i>pagi</i>	<i>trudi</i>
<i>fari</i>	<i>pardoni</i>	<i>vendi</i>
<i>flustri</i>	<i>paroli</i>	<i>voki</i>

Men kan dus zeggen: *dediçi al iu sian laboron*; *demandi al iu respondon*; *donaci al iu libron*; *envii al iu ties felicon*; *instrui al iu Esperanton*; *konfirmi al iu la veron*; *konsili al iu iun agon*; *peti al iu helpon*; *respondi al iu demandon*; *skribi al iu leteron* enz.

Daarnaast zegt men ook wel: *demandi iun pri respondo*; *envii iun pro ties felicô*; *instrui iun pri Esperanto*; *konsili iun pri iu ago*; *peti iun pri helpo*; *respondi iun pri demando*, enz.

Maar wel vreemd, dat men nooit zegt: *anonci iun pri io*; *diri iun pri io*; *ripeti iun pri io* enz. Dit zijn uitzonderingen in de practijk, die niets anders bewijzen, dan dat de tweede groep voorbeelden: *demandi iun pri io* enz., logisch toch minder juist zijn dan de eerst genoemde: *demandi al iu ion* enz.

Er zijn evenwel competente auteurs, die beweren, dat *al* na bepaalde werkwoorden als *demandi*, *peti*, *respondi* niet of minder correct is. Volgens hen zou men beslist moeten zeggen: *demandi*, *peti*, *respondi iun pri mio*. Goed. Dit is te verdedigen door de lijdende vorm: *li estas demandata*, *petata*, *respondata pri io*.

En toch hebben die grammatici het volkomen mis. Logisch is niet de persoon

aan wie iets gevraagd, verzocht geantwoord wordt het lijdend voorwerp; maar het lijdend voorwerp van *demandi, peti, respondi* is hetgeen men vraagt, verzoekt, beantwoordt; en de persoon, ten opzichte van wie men die werking verricht, is logisch het meewerkend voorw., in Esperanto het best te omschrijven met *al*, en niet met de naamvals-*n*. Hieraan wordt niets veranderd door het feit, dat Zamenhof zelf en de meeste schrijvers na die werkwoorden bij voorkeur de naamvals-*n* bezigden.

Op heel eenvoudige wijze is te verklaren, dat de zaak, die gevraagd enz. wordt, het lijdend voorwerp is, en niet de persoon. Aan wie iets gevraagd wordt. Wij maken daarvoor genoemde zinneljes slechts volledig als volgt:

Mi demandis al li, ĉu li jam resaniĝis. Mi petis al li, ke li helpu min. Mi respondis al li, ke li prave faris tion.

Nu ziet men, dat de toegevoegde volzinnen: *ĉu li jam resaniĝis* enz. voorwerpszinnen zijn. Welnu, een voorwerpszin vervangt een voorwerp, hier een echt lijdend voorwerp; en in genoemde zinneljes zijn die voorwerpszinnen te vervangen door *ion*: *mi demandis al li ion*, precies zoals dat met elke voorwerpszin mogelijk is. Daaruit volgt, consequent, dat *li* in die zinnen geen lijdend voorwerp kan zijn, want dan zou men krijgen: *mi demandis lin ion*, wat ontoelaatbaar is. Met het bovenstaande wil niet gezegd worden, dat we *lin* in: *mi demandis lin* e.d. foutief noemen. Dat mogen we niet doen, omdat Zamenhof zelf die vormen bezigde, omdat die vormen reeds onafscheidelijk in de taal vastgegroeid zijn, en omdat elke bevoegde grammaticus er een eigen mening op na mag houden, mits die niet in strijd is met de regels van het „Fundamento”. Maar wel willen

we er op wijzen, dat men nog minder het recht heeft vormen als *demandi, peti, respondi* al *iu* foutief te noemen, ook al zijn zij in strijd met regels en gewoonten, die in een of andere nationale taal heersen. Want wat logisch in het kader der grammatica te verdedigen is, is absoluut goed!

Aan het slot van dit overzicht willen wij er nog terloops op wijzen, dat sommige grammatici de groep werkwoorden, die een meewerkend voorwerp kunnen hebben, te precies trachten af te bakenen. Zij schrijven voor beslist te zeggen: *peti al iu, rabi al iu, ŝteli al iu ion* enz., en niet: *peti de iu, postuli de iu, rabi de iu ion* enz. Dit lijkt ons niet juist. Een zekere vrijheid omtrent het gebruik van een voorwerpsvorm na genoemde werkwoorden, zowel als van de voorzetsels *al* of *de* (de voor punt van herkomst) lijkt ons wenselijk. Er zijn zelfs werkwoorden, waarbij het gebruik van *al* misverstand zou kunnen veroorzaken, b.v.: *preni al iu*. Beter lijkt ons: *preni de iu*, want men *prenas al si*. En na *akcepti* en *ricevi*, die in betekenis verwant zijn aan *preni*, kan men toch bezwaarlijk *al* gebruiken, maar moet men wel zeggen: *akcepti de iu; ricevi de iu*.

Maar in de lijdende vorm is dan weer een ander misverstand mogelijk. Het voorzetsel *de* betekent na de lijdende vorm ook *door*. De zin: *la libro estas ricevita de li*, kan dus twee betekenissen hebben: *het boek is ontvangen van hem* (punt van herkomst) en: *het boek is ontvangen door hem* (hij ontving). Zulk 'n misverstand tracht men wel eens te vermijden door in het tweede geval *fare de* te gebruiken. Zo mogelijk lijkt ons echter nog beter de lijdende vorm in de bedrijvende vorm te brengen, waardoor misverstand uitgesloten wordt.

„LA PROGRESANTO” EN 1949.

Jam fariĝis tradicio en la fino de la jaro konsideri eventualajn ŝanĝojn kaj plibonigojn koncerne la enhavon de nia studgazeto. Por tiu celo ni kutime petis la opiniojn de la legantoj. Sed ne sen ia timo ni nun denove turnas nin al vi kun simila peto. Timo? Kial? Jen: ni klopodas laŭeble kontentigi ĉiujn. Tamen, la amplekso de L.P. pro la malbonaj ekonomiaj cirkonstancoj restas provizore nur 8-paĝa. Sur 8 paĝoj ni ne povas havigi multon. Tiun nemulton ni tamen deziras tiel aranĝi, ke ĉiu trovu en ĝi ion speciale por li (kaj ŝi) destinitan. La legantoj nin tamen kelkfoje embarasis, ĉar el la respondoj kaj opiniesprimoj ĉiujare ricevitaj, evidentigis, ke unuj preferas, ke la enhavo estu tute en Esperanto,

kvankam aliaj preferas la malon; por unuj la enhavo, estas tro facila, por aliaj tro malfacila. Tiel ni povus daŭrigi. . . . Karaj legantoj, denove ni petas vian opinion. Sed nunfoje ne estu tro postulemaj. Ĉe viaj deziroj bonvolu konsideri ankaŭ alies dezirojn; do lasu prefere la (mal)facilecon kaj la demandon „kiu lingvo” ekster konsidero! Speciale ni deziras scii viajn opiniojn, kaj dezirojn koncerne la temojn mem: ĉu pli aŭ malpli da taskoj por tradukado, ĉu pli da literaturaj traktadoj aŭ artikoloj pri historio kaj organizo, ĉu pli da gramatikaj aŭ lingvaj diskutoj k.t.p. Ni estas certaj, ke ni ne vane petas al vi. Niaflanke ni klopodos kontentigi ĉies bezonojn.

NEOLOGISMOJ

Al la ordinara esperantisto la neologismoj kaŭzas konstantan turmenton. Li preskaŭ ne povas legi libron aŭ gazeton, ne trovante en ĝi kelke da neologismoj, kaj eĉ la posedo de „Plena Vortaro” jam ne povas savi lin el ĉiuj embaraso, malgraŭ la fakto, ke P.V. enhavas konsiderindan nombron da neologismoj. Sed ĝustedire neniu vortaro povus enhavi ĉiujn neologismojn, ĉar konstante aperas novaj sur la lingvan scenejon. Se iam povus aperi vortaro tia, ni proponus titoli ĝin „Tro Plena Vortaro”.

Neologismojn oni kreas por kontentigi bezonojn, ĉar la scienco, la tekniko, la arto konstante sentas bezonon pri novaj vortoj kaj terminoj. Tion oni ne povas malhelpi, male, la kreado de tiaj vortoj kaj terminoj estas laŭdinda, ĉar tio pravas, ke fakuloj deziras apliki Esperanton sur siaj respektivaj terenoj.

Sed ankaŭ senbezone oni kreas neologismojn. Parte oni faras tion por nesufiĉa sperto por formi vortojn el jam ekzistantaj radikoj aŭ pro ia oportunismo, sed parte ankaŭ pro ia afekto aŭ pedanteo. Ni ekzemple jam scias, ke poetoj ofte estas iom neordinaraj homoj, kaj, se ili trovas okazon por anstataŭigi ordinaran vorton per neordinara, ili certe ne lasas al si forgliti tian konvenan okazon. Kvankam ne admirante la ne tre belajn *mal-vortojn*, ni tamen vidas malutilon en la senseca kreo de vortoj kiaj *kurta, magra, knali, pigra, streta* k.m.a. Ili metas la ordinaran esperantiston, kiu lernis Esperanton por ne lerni modernajn lingvojn, ĉiutage en embarason, ĉar tiaj vortoj en Esperanto ne ekzistas. Ili estas ekskluziva propraĵo de siaj respektivaj aŭtoroj.

Sed, ĉu iu neologismo estas bezonata aŭ ne, ĝia eltrovinto almenaŭ havu la afablon piednote aŭ aparte en libro klarigi ĝin al la leganto, kion jam faras kelkaj tradukintoj, ekz. en „La sep fratoj” kaj

en la romanoj, eldonitaj de F.L.E. Sajn-as al ni iom nedece, se aŭtoro superŝutas la legantojn per neologismoj, lasante al ili mem la penon eltrovi kion la aŭtoro bonvolis diri. Neniu aŭtoro postulu de siaj legantoj, ke ili tuj komprenu la vortojn, kiujn li elpensis por ili (aŭ por si?).

Ofte nin atingas demandoj de legantoj: kion signifas tiu aŭ tiu vorto trovita en libro aŭ revuo. Generale ni povas solvi tiajn demandojn, sed kelkfoje ni mem estas en embaraso, ĉar ni ne havas en la kapo la tutan amason da vortoj, kiujn ĉiuj aŭtoroj ŝatas uzi.

Kelkaj legantoj jam proponis eldoni vortaron da neologismoj. Tia eldono havus utilan, sed ankaŭ danĝeran flankon: utilan, ĉar oni almenaŭ ie povus trovi neologismon, danĝeran, ĉar ĝi eble fortimigus multajn esperantistojn pro sia terura amplekso.

Ni tamen deziras iel helpi al niaj legantoj. Komence de I^a sekvonta jaro ni publikigos pli malpli regule listojn da neologismoj, troviĝantaj en diversaj verkoj. Ni aldonos al ĉiu koncizan klarigon kaj, se eble, nederl. tradukon. Laŭnecese ni mencias, ĉu iuj vortoj estas nerekomendindaj. Al la legantoj ni konsilas transkribi tiujn neologismojn laŭ alfabeto ordo en iom dika kajero, sed lasante sub ĉiu litero sufiĉe da spaco por novaj neologismoj. Iom post iom tia kajero kreskos laŭ enhavo, kaj per tio la legantoj mem formas al si iom ampleksan vortaron da neologismoj. Kaj — kiu scias — eble iam venos tempo favora por eldoni tian kolekton.

Per tiu arango ni esperas fari servon al tiuj legantoj, kiuj ofte grumblas pro la ĉie svarmantaj damnindaj neologismoj. Al legantoj, kiuj mem jam kolektis neologismojn el iuj verkoj, ni petas sendi aŭ prunti al ni sian kolekton por publikigo.

VERKOJ SPECIALE REKOMENDINDAJ POR EKZAMENA STUDADO

Tra la labirinto, F. Faulhaber .. f 3.75
De voorzetsels, G. J. Degenkamp f 1.50
Esperanto 60-jara, G. J. Degenkamp f 1.75
Gvidilo (historio), G. P. de Bruin f 0.75

Leidraad (literaturo), G. J. Degenkamp f 0.45
Esperanta krĉstomatĉo f 1.75
Examendoen f 1.—
Wat de A-candidaat v. d. geschiedenis moet weten, W. F. Kruit f 0.25

Libroservo F.L.E., Roelantstraat 4, Amsterdam-W.

